

Acest interviu a fost acordat de către Răzvan Florian, director al asociației Ad Astra a cercetătorilor români, d-rei Florina Pîrjol, reporter al revistei *Cultura*, în data de 27 octombrie 2004. Interviuul a fost publicat în noiembrie 2004.

Spuneți-ne două-trei cuvinte despre proiectul Ad Astra...

Proiectul Ad Astra a fost demarat în 2002 în scopul sprijinirii cercetării românești. Am realizat un site web (www.ad-astra.ro) în care cercetătorii români atât din țară cât și din străinătate se pot înscrie, pentru a putea fi contactați pentru eventuale colaborări de către colegii lor. De asemenea, publicăm pe site o revistă online a cercetătorilor români, în care apar, de exemplu, interviuri cu personalități ale științei românești, analize ale situației cercetării din România și propuneri de reformă. Asociația Ad Astra, formată din cercetători români din întreaga lume, are și alte inițiative care încearcă să rezolve, măcar indirect, o parte din problemele care există azi în cercetarea românească

Se face cercetare serioasă în România? Se justifică migrarea cercetătorilor români în străinătate?

Se poate face cercetare în România, dar cu greu. Există și aici oameni care reușesc, prin sacrificiu personal, să facă cercetare de nivel înalt. Dar cercetarea științifică de performanță nu este deloc încurajată. Pe lângă faptul că nu există finanțare suficientă, sistemul nu apreciază nici măcar moral pe cei care fac cercetare performantă, de nivel internațional. Aceasta pentru că în multe funcții de conducere din sistemul academic sunt oameni care nu au competențe științifice reale. Ei nu-i lasă pe cei cu adevărat valoroși să avanseze, și își susțin cariera academică prin publicații în „reviste științifice” românești, care n-au nici un impact sau recunoaștere pe plan internațional. Aceste reviste nu fac altceva decât să propage o cvasi-mafie locală și să încurajeze sprijinirea reciprocă a unor oameni care, de fapt, nu au performanțe științifice competitive. Un rezultat științific este original atunci când el este așa pe plan internațional; dacă el este original doar în România, atunci el nu este de fapt decât un plagiat sau o impostură, pentru care s-au cheltuit bani publici într-un mod nejustificat.

Se vorbea despre niște soluții. Rămân ele doar la nivelul de teorii de aplicat abia în următorii 10-15 ani?

Măsurile se pot aplica chiar acum dacă există voință din partea factorilor de decizie de a schimba ceva. De exemplu, renunțarea la recunoașterea publicațiilor științifice în reviste românești care nu sunt recunoscute pe plan internațional. Bineînțeles, există și reviste românești recunoscute pe plan internațional, dar ele sunt doar 8 printre peste 700 de alte reviste care susțin în funcții din sistemul de cercetare oameni fără competențe reale. Renunțarea la susținerea revistelor fără recunoaștere internațională nu necesită nici o investiție, dimpotrivă, are drept consecință cheltuirea mai eficientă a fondurilor publice.

Vorbeați de o discriminare negativă față de cercetătorii plecați în străinătate care sunt primiți cu ostilitate la întoarcerea în țară etc.

În experiența mea personală am evitat astfel de confruntări cu sistemul prin faptul că lucrez într-un centru de cercetare privat, orientat în principal spre finanțare internațională. Am candidat și la finanțare națională, dar nu am primit deocamdată, e greu să intri într-un sistem care funcționează după criterii subiective. Dar alții care lucrează în universități, în institute, au probleme de acest gen: la întoarcerea după un stagiu în străinătate se trezesc că sunt dați afară din funcții, că li s-a tăiat salariul, că nu li se recunosc vechimea sau diplomele. Cineva care a făcut un doctorat în străinătate, pentru care a muncit și învățat pe rupe, constată că fostul coleg care a stat în țară fără să facă nimic este superiorul său, deoarece are vechime. Deci nu numai că nu se poate vorbi de o încurajare a cercetătorilor din străinătate ca să revină în țară, ci în plus cei care revin întâmpină piedici.

Se pot evita situațiile de tipul acesta? E vorba doar o problemă de mentalitate sau se pot lua niște măsuri concrete?

Evident, se pot lua măsuri concrete. De pildă, recunoașterea automată a diplomelor de la universități prestigioase din Europa de Vest sau America; recunoașterea activității de cercetare din străinătate pentru criteriile de vechime necesare în învățământ; renunțarea la condiția de cetățenie română pentru cadrele universitare. Sunt măsuri care pot fi luate imediat. Bineînțeles, mai sunt o serie de alte măsuri care țin de organizarea universităților, unde există autonomie, dar și ele vor fi motivate să ia aceste măsuri în momentul în care finanțarea cercetării se va face exclusiv după criterii de competență științifică. Atunci, evident, universitățile vor avea interesul să atragă cercetători competitivi din străinătate pentru ca, mai apoi, să atragă fonduri de cercetare. În momentul actual, când fondurile se obțin de multe ori pe baza unor criterii subiective, lucrurile nu sunt prea îmbucurătoare.

Ne întoarcem de unde am pornit: proiectul Ad Astra are succes, oamenii înțeleg importanța unei astfel de inițiative?

Mulți cercetători susțin cel puțin moral inițiativele noastre, dar, din păcate, se implică mult prea puțin. Înainte de venirea aici, la conferință, am trimis un mesaj celor 700 de oameni de știință înscriși pe site-ul nostru, întrebându-i despre problemele lor, pentru a putea transmite informațiile persoanelor cu putere de decizie pe care urma să le întâlnim aici. Doar o singură persoană din 700 a răspuns. Dar dacă discutați individual cu ei, veți vedea situațiile disperate în care mulți se află. Oamenii nu acționează pentru că mulți nu cred că se mai poate schimba ceva, iar alții se tem că dacă discută deschis despre problemele din sistem vor fi discriminați de către șefii lor sau atunci când vor cere finanțare. Dar dacă nimeni nu face nimic, atunci evident că nu se va schimba nimic. De aceea, asociația noastră încearcă să sprijine acești cercetători.